

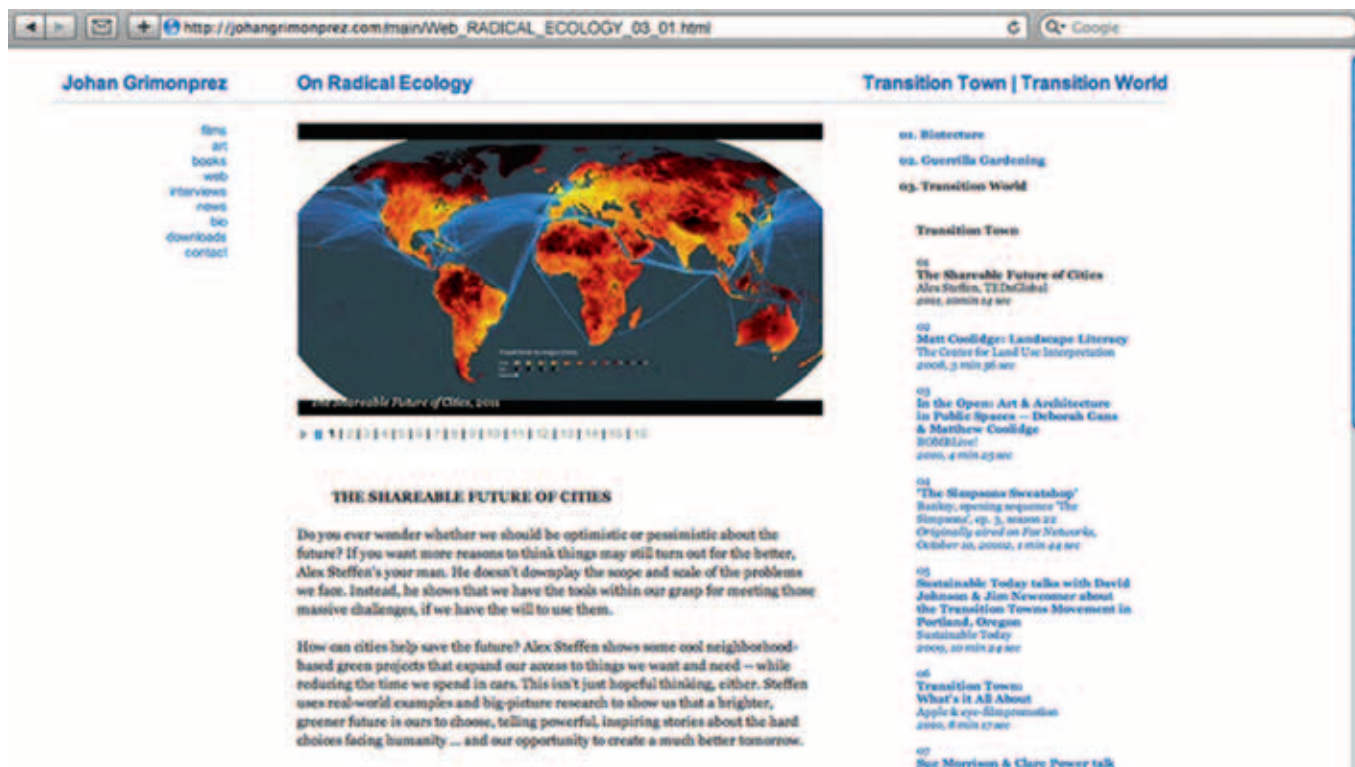
Atelier Bouwmeester, 14 december 2012

© FILIP DUJANTEN

'IL FAUT CULTIVER NOTRE JARDIN'

WETUBE-O-THEEK

Volgens Darwin is coöperatief gedrag essentieel voor evolutie: overleven gaat gepaard met samenwerken.

SELECTIEPROCEDURE VLAAMS BOUWMEESTER OPEN OPROEP SELECTIEPROCEDURE VLAAMS BOUWMEESTER OPEN OPROEP

OPEN OPROEP

Het perceel is gelegen tussen de Rodekruisstraat en de Guldensporenlaan in Westerlo, even buiten het centrum. Het project heeft als doelstelling het terrein van 1,45 ha te ontwikkelen en er sociale huurwoningen te realiseren. De opdracht omvat, naast het formuleren van een beperkte stedenbouwkundige visie met betrekking tot ontsluiting, circulatie, relatie tot omgeving, etc., een architecturale studie van de site. De complexiteit van de opdracht zit in de

verzoening van de verschillende randvoorwaarden zoals: de ontsluiting van het terrein, de grote schaal van het project, de relatie met de verkaveling langs de straat en bestaande bebouwing in de omgeving, stedenbouwkundige beperkingen, duurzame aspecten, enz.

44 sociale huurwoningen, Westerlo
Plus Office Architects streeft een gediversifieerde architectuur na. Het creëert een

relevant aantal woningen, zij het op een verspreide wijze in het landschap, naar analogie met de omgeving.
www.plusoffice.eu

PLAATS Westerlo
BOUWHEER Zonnige Kempen
BUDGET 4 570 000 euro (excl. btw, incl. ereloon)
ONTWERPTEAMS TV David Verhoestraete – Poot Roegijs Architecten | Plus Office Architects [gunning] | DaF-Architecten | Witherford Watson Mann Architects | DOGMA

Johan Grimonprez' artistieke praktijk tast het grensvlak af tussen beeldende kunst, documentaire en fictie. Hij verwierf internationale bekendheid met zijn film 'dial H-I-S-T-O-R-Y', waarin de relatie tussen de geschiedenis van de vliegtuigkaping en de opkomst van het medium televisie wordt geduid via een media-archeologie. Dit gesprek gaat dieper in op het recente, met ondersteuning van de kunstcel van het Team Vlaams Bouwmeester opgestarte project 'On Radical Ecology', dat ecologie en duurzaamheid vanuit een bredere maatschappelijke invalshoek benadert. Het resultaat is een vlog (videoblog), een verzameling van clips die de kunstenaar bijeenprokkelde op het web en in archieven. Ze verhalen over vernieuwende ideeën voor ecologische problemen die zijn onderverdeeld in een zestal categorieën, waaronder biotectuur, guerrillatuinieren en transitiesteden. Zo wordt de vlog een bruikbaar werkinstrument voor verschillende belanghebbenden, die in de toekomst almaar vaker met ecologische vraagstukken geconfronteerd zullen worden. Op uitnodiging van de kunstcel van het Team Vlaams Bouwmeester ging Pieterjan Gijs van architectuurbureau Gijs Van Vaerenbergh in gesprek met de kunstenaar.

Wat me opvalt aan je werken zijn hun betekenisvolle titels. Kan je 'On Radical Ecology' toelichten vanuit zijn titel?

Momenteel denk ik aan de langere titel 'On Radical Ecology and Tender Gardening'. De korte versie vind ik te eenzijdig. Richard Reynolds schrijft in diens boek 'Guerrilla Gardening': "While there was a guerrilla spirit about it, there was not much of a gardener's love." Een terechte bedenking. De fundamentele vraag is hoe we als mensen samen horen. Dit hangt nauw samen met de idee van een tuin als een ontmoetingsplek die zich direct verhoudt tot de publieke ruimte en een biosfeer die we samen delen. Etymologisch verwijst tuin of plek (topos) naar de idee van Thomas More's Utopia, of de oorsprong van het woord 'paradijs' dat

teruggaat op het Perzische 'pairdeiza' in de zin van 'om-muren'. Dit houdt tevens het gevaar in van uitsluiten, het tegendeel van omsluiten en samenbrengen. Maar de dimensie van de tuin als publieke ruimte, waarin een dialoog kan plaatsgrijpen, vind ik hierin essentieel. Een tuin is ook iets wat je – net als een gemeenschap – moet verzorgen en de nodige tijd en aandacht moet geven om te groeien. Of om het met Voltaires 'Candide' te zeggen: "Il faut cultiver notre jardin." Met de nadruk op 'notre', dit 'wij' dat eenzelfde wereld deelt. De tuin geldt ook als metafoor voor de vlog zelf, met verschillende plekje, schuilhoekjes, de schaduw van een boom die uitnodigt tot verwijlen...

En waarom dan de term radicaal? De verhalen in de videoclips en de oplossingen die ze aanreiken zijn niet zozeer radicaal, maar wel inventief, heel creatief en vaak van een treffende eenvoud.

Ook de term radicaal heeft meerdere lagen. Hij verwijst naar het feit dat onze biotoop zich door overconsumptie en winstbejag in een radicaal gevorderde staat bevindt. De dingen worden op hun kop gezet. Kijk naar de manier waarop de zadenpolitiek wordt gedomineerd door bedrijven zoals Monsanto en de lobbyindustrie, en hoe zij het bijna illegaal maakt om je eigen moestuin te behouden. Of hoe in België Barbara Van Dyck haar job verliest omdat ze zich kritisch opstelt tegenover de illegale praktijken van BASF in de Vlaamse aardappelproblema-

OPEN OPROEP SELECTIEPROCEDURE VLAAMS BOUWMEESTER OPEN OPROEP SELECTIEPROCEDURE VLAAMS BOUWMEESTER SELECTIE

De provincie Antwerpen wenst het voormalige Dominicanenklooster te herbesteden naar een laagdrempelige, toegankelijke, intergenerationale en multifunctionele site. Het klooster ligt in centrum Antwerpen, dichtbij het Kievitplein, de dierentuin en het Centraal Station. De opdracht bestaat uit de herconditionering van de kerk, het kloostergebouw en attributen tot een ontmoetingsplaats en centrum voor sociale economie, armoede,

diversiteit en wijkwerking. Het project moet een voorbeeld zijn van synergie tussen nieuwbouw, renovatie en restauratie.

Kievitklooster, Antwerpen

ONO kiest voor het behoud van de bestaande infrastructuur, inclusief de mindere kanten. Programma en erfgoed zijn mooi samengebracht. Het interessante aan het voorstel van ONO is dat het bijna microscopisch werkt. Het is zeer volledig, over alles is

nagedacht. Het voorzien van drie verschillende tuinen is interessant. De leesbaarheid van de site vormt zo een grote troef. Het maakt het complex in zijn geheel toegankelijker.

www.ono-architectuur.be

PLAATS Provinciestraat, Antwerpen
BOUWHEER Provinciebestuur Antwerpen
BUDGET 9 000 000 euro (excl. btw en erelonen)
ONTWERPTEAMS
 Barak | Baukuh |
 Witherford Watson Mann Architects –
 ORIGIN | L'Escaut – Greisch |
 ONO architectuur Gert Somers/ Jonas
 Lindekens [gunning]

WWW.JOHANGRIMONPREZ.COM/MAIN/

तिक. Kritische dialoog is nu precies wat de functie van een universiteit zou moeten zijn, maar faculteiten worden steeds meer verlengstukken van de bedrijfssector. 'Radicaal' verwijst ook naar het werk van Barbara Nemitz, die in haar bijdrage 'Affinities' (in: 'TransPlant: Living Vegetation in Contemporary Art', Hatje Cantz, 1999) planten 'radicale subjecten' noemt. Ze gebruikt de term in zijn etymologische betekenis 'radicalis', wat zo veel wil zeggen als 'geworteld zijn' en verwijst naar het thuishoren op een bepaalde plek. Maar die plek of 'topos' dreigt ingepalmd te worden door economische privatisering. Zelfs de bouwstenen van het leven, ons eigen DNA, worden door patentering eigendom van bedrijven.

Het is duidelijk dat het concept van de tuin erg belangrijk is voor jou, niet per se in zijn landschappelijke betekenis, maar vooral in zijn capaciteit om sociale structuur op te bouwen. Klopt het dat deze sociale dimensie een belangrijke rode draad is doorheen de vlog? Kan je dit verduidelijken aan de hand van voorbeelden?

Wat mij interesseert, zijn niet zozeer de nieuwe bevindingen aangestipt in de videoclips, maar wel de manier waarop ze de sociale structuur onthullen en op een paradigmaverschuiving kunnen duiden. Dit is ook een thema in eerder werk. Zo onderzoekt de oudere vlog 'Maybe the Sky is Really Green, and We're Just Colourblind' de impact van de televisie op maatschappelijk vlak via het fenomeen van het zappen en traceert de geschiedenis van de

'commercial break', zo dominant in onze beeldtaal. Een interessant voorbeeld in 'On Radical Ecology' is het idee van 'time banking' waarvan Edgar Cahn een eerste variant had uitgedacht binnen de context van het gevangeniswezen. Het is een systeem waarin werkuren worden uitgewisseld in plaats van geld. Cahn stipt aan dat dit is ontstaan vanuit een sociale structuur en niet uitsluitend vanuit een economische noodzaak. Een ander voorbeeld is dat van de zaadbanken die Vandana Shiva opzet in India. Ze functioneren niet via commerciële exploitatie, maar vanuit de infrastructuur van een lokale gemeenschap. In plaats van 'window farming' te patenteren, beslist Britta Riley haar project als 'open source' te delen via sociale media met een reeds 18000 leden tellende familie online. Wereldwijd voegen zij ideeën toe en optimaliseren zij op die manier dit project.

Ik zou het ook willen hebben over je werkproces. Wat mij fascineert, is hoe een langetermijnproject verschillende tussentijdse producten oplevert die ook op zichzelf eindresultaat vormen. In onze eigen praktijk zijn tussentijdse tekeningen en modellen heel belangrijk waardoor een project zich geleidelijk begint te vertakken en er nieuwe ideeën en projecten ontstaan. Dit lijkt mij ook een thema in jouw werk. Wat zijn de verschillende producten en vertakkingen van dit project? Ben je bijvoorbeeld van plan nog een film te maken op basis van het gevonden videomateriaal?

Niet noodzakelijk. 'Maybe the Sky is Really Green' was oorspronkelijk een onderzoek in functie van een documentaire maar het is uiteindelijk bij een vlog gebleven. Het gaat in de eerste plaats om het aankaarten van een thematiek, die in diverse contexten kan thuishoren. Uiteindelijk gaat het hier terug over de sociale inplanting. Het is meer een praxis waarvan een lezing, workshop of dit interview evengoed deel uitmaken. De vlog is ook een instrument om les te geven, of hij kan gebruikt worden als onderzoeksinstrument voor architecten, kunstenaars, beleidsmakers, opdrachtgevers enz.

Kan je iets meer zeggen over de selectie van de videoclips? Hoe kieskeurig ben je in het maken van categorieën en de uiteindelijke beslissing om iets op de vlog te zetten?

Dat hangt nauw samen met het concipiëren van een ecologie rond de 'informatiedystopia' die heerst op het net. Je hebt zoveel informatie dat je uiteindelijk opnieuw belandt in een stramien van overconsumptie. De selectie van de clips voor deze vlog is weloverwogen. Voor elke clip die geselecteerd wordt, zijn er tien tot twintig de revue gepasseerd. Op een bepaald moment komt er iets bovendien, maar de vlog is slechts het topje van een ijsberg.

En hoe ben je dan juist gekomen tot het thema van deze vlog? Of anders gezegd, wat zijn je beweegredenen?

Heel veel van mijn werk gaat over het uitpluizen van een historisch gemeengoed

SELECTIEPROCEDURE VLAAMS BOUWMEESTER OPEN OPROEP SELECTIEPROCEDURE VLAAMS BOUWMEESTER OPEN OPROEP

OPEN OPROEP

Om het cultuurbeleid van de stad Deinze uit te bouwen wordt een cultuurcentrum opgericht. Het cultuurcentrum organiseert naast het huidige aanbod een breed en eigen programma van theater, muziek, film en andere podiumkunsten, met een streekgericht werkingsgebied. De nieuwe infrastructuur moet de mogelijkheid bieden om een hoogwaardig aanbod aan podiumkunsten, filmvoorstellingen en kleinschalige tentoonstellingen

te realiseren. Tegelijkertijd moet het cultuurcentrum maximale kansen bieden tot gemeenschapsvorming.

Cultuurcentrum, Deinze
Na een grondig onderzoek van de condities voor een CC op de voorgestelde plek, stellen de ontwerpers een alternatief voor naast het bestaande museum. De nieuwe locatie heeft een sterk potentieel: het behoud van een groene ruimte op de huidige parking en een schakeling tussen het museum

en het cultuurcentrum. Het is een zeer intelligente oplossing, die naadloos aansluit bij het masterplan en bij de ambities van de stad. Het gebouw heeft een doordachte organisatie: compact en toch met een sterk ruimtegevoel. De verschillende functies sluiten perfect op elkaar aan, rond de foyer en met een duidelijke organisatie.

www.vplus.org
www.transarchitectuur.stedenbouw.be

PLAATS Deinze (centrum) **BOUWHEER** Stad Deinze
BUDGET 12 000 000 euro (excl. btw en erelonen)
ONTWERPTEAMS V+ & TRANS [Gunning] | AgwA |
ONO architectuur Gert Somers/Jonas Lindekens |
Sou Fujimoto Architects | SADAR+VUGA

WEB_RADICAL_ECOLOGY_01_01.HTML

aan de hand van een media-archeologie. Ik vertrek vaak van een vooropgestelde thematiek, maar door de weerstand van het gevonden materiaal, begint deze thematiek te evolueren. 'Prends garde! A jouer au fantôme on le devient' in samenwerking met Herman Asselbergs was het allereerste videoarchief geconcipieerd voor Documenta X. Dit zoekingswerk heeft uiteindelijk geleid tot de film 'dial H-I-S-T-O-R-Y'. Momenteel werk ik aan een nieuwe film over corruptie en wapenhandel. Na mijn film over terrorisme weer een zwaar thema. Omdat ik me niet enkel wil beperken tot het aanklagen van wantoestanden, ben ik me de vraag beginnen stellen naar mogelijke alternatieven. Zo kwam ik tot 'On Radical Ecology'.

Hoe zie je dan dit alternatief? Je sprak eerder al over een paradigmaverschuiving. Is dit iets politiek?

Een belangrijke inspiratie zijn de recente bevindingen rond 'empathie' binnen de disciplines van economie, psychologie en cognitieve wetenschappen. Primatoloog Frans de Waal argumenteert in 'The Age of Empathy' dat de ideologie van onbetuigelde competitie en hebzucht, opgehemeld door Thatcher en Reagan in de jaren '80, de

maatschappij vandaag hebben geruïneerd. De 'wet van de sterkste', vaak verhaald binnen het sociaal darwinisme, is eigenlijk een omdraaiing van Darwin aan de hand van Henry Spencer, die destijds het imperialisme van de Common Wealth legitimeerde. Volgens Darwin is coöperatief gedrag even essentieel voor evolutie: overleven gaat gepaard met samenwerken. Er dient zich een nieuw paradigma aan dat in plaats van hebzucht en egoïsme, eerder empathie en conflictresolutie voorop plaatst. Empathie in de zin van samenhang: "Hoe kunnen we samenwerken? Wat verbindt ons? Wat is het 'wij' in onze maatschappij?" We moeten grondiger graven – vandaar 'radicalis' – om het huidige paradigma te kunnen herformuleren.

Veel clips in de vlog geven concrete oplossingen die inderdaad rechtstreeks zouden kunnen leiden tot verandering. Hoe komt het dat zo weinig innovatieve ideeën in de praktijk worden gebracht?

Vaak functioneert dit niet in een klimaat van winstbejag, ofwel gaat het in tegen de belangen van grote bedrijven. Een tekenend voorbeeld is Paul Stamets die zwammen inzet in de afbraak van radioactiviteit en petroleum. Die techniek had aangewend

kunnen worden bij de bestrijding van de olieramp in de Mexicaanse golf, maar de lobby van Halliburton kaapte de opruimrechten weg en werd er nog eens voor betaald om chemicaliën bij te sproeien. Zij had ook toegepast kunnen worden in de aanpak van de kernramp bij Fukushima. En inderdaad, het vervaardigen op grote schaal van Akinori Ito's recyclagemachine die plasticafval omzet in benzine, zou die per eenheid weer betaalbaar kunnen maken. De kleinschaligheid van permacultuur druist dan weer in tegen de commercialisering van een agribusiness die slechts op monocultuur aanstuurt. Met eenzijdige oplossingen komen we er niet. Misschien dienen we, net als in Bhutan, een Bruto Nationaal Geluk te hanteren als maatstaf, in plaats van een BNP dat geënt is op een economisch model.

De kunstcel van het Team Vlaams Bouwmeester wil in de komende jaren een aantal projecten introduceren waarin vernieuwende voorstellen worden geformuleerd op het snijvlak van ecologisch denken en de relatie tussen kunst en de publieke ruimte. Het eerste voorstel, de WeTube-o-theek van Johan Grimonprez, is online te consulteren via www.johangrimonprez.com/main/web_radical_ecology_01_01.html

'Radicalis' verwijst naar het thuishoren op een bepaalde plek. Maar die plek dreigt ingepalmd te worden door economische privatisering.

OPEN OPROEP SELECTIEPROCEDURE VLAAMS BOUWMEESTER OPEN OPROEP SELECTIEPROCEDURE VLAAMS BOUWMEESTER SELECTIE

De Erasmushogeschool Brussel wil voor haar lerarenopleiding een nieuwe campus bouwen. Hiervoor werd een bouwterrein van 18 are gekocht. Op het perceel bevindt zich een oude industriële loods, die niet mag afgebroken worden. Nieuwbouw en te renoveren pand moeten later één geheel vormen. De Lerarenopleiding wil op de nieuwe locatie uitgroeien tot een "brede school". Dit impliceert dat er samenwerkingsverbanden worden uitgebouwd met

de omliggende scholen, socio-culturele organisaties en de buurtbewoners. De school mag geen eiland zijn maar moet integraal deel uitmaken van de wijk waarin ze gelegen is.

Schoolgebouwen, Brussel
Bevk Perović architecten presenteert een mooie vertaling van het programma, waarbij er een interessante interactie ontstaat tussen het programma op het gelijkvloers en de publieke ruimte. Dit voorstel geeft de

Eramushogeschool een gezicht vanuit de bredere context. Het ontwerp kent een duidelijke organisatie met aandacht voor aanpasbaarheid in de toekomst. www.bevkperovic.com

PLAATS Brussel
BOUWHEER Erasmushogeschool Brussel
BUDGET 11 900 000 euro (excl. btw en erelonen)
ONTWERPTEAMS
architecten Bob361 architectes | De Smet Vermeulen architecten | Xaveer De Geyter Architects | Bevk Perović architecten [gunning] | Pascal Flammer

